

Стручни рад
UDK 027.022:655.4/5
(497.11 Пиротски округ)

Елизабета Георгиев
Народна библиотека
„Детко Петров”, Димитровград
betageorgiev@yahoo.com

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ БИБЛИОТЕКА ПИРОТСКОГ ОКРУГА

Сажетак: Иако по Закону нису обавезне да се тиме баве, последњих година јавне библиотеке у Србији све већу пажњу посвећују издавачкој делатности. Скоро да не постоји јавна библиотека која нема регистровану издавачку делатност, првенствено резервисану за локалне ауторе. У жељи да афирмише завичај и његове културне вредности, библиотеке развијају издаваштво, омогућавајући завичајним ауторима да изађу из анонимности и презентују своје стваралаштво и истраживачки рад, да надограђују и развијају културу средине. Све библиотеке у Пиротском округу имају издавачку делатност. По броју издатих монографских публикација издавају се Народна библиотека Пирот и Народна библиотека „Детко Петров” у Димитровграду која, осим књига на српском, издаје и књиге на бугарском језику, као језику мањине. Народна библиотека Пирот и Народна библиотека „Вук Караџић” из Беле Паланке издавачи су и два значајна периодична издања, годишњака „Пиротског зборника” и „Белопаланачког зборника”.

Кључне речи: издавачка делатност, Народна библиотека Пирот, Народна библиотека Бабушница, Народна библиотека „Вук Караџић” Бела Паланка, Народна библиотека „Детко Петров” Димитровград

Увод

Свака библиотека статус у средини гради на основу својих делатности и тежњи да корисницима пружа што боље услуге које, ослањајући се на сопствене ресурсе, може и да оствари. За лидерску улогу на пољу културе у својим срединама библиотеке већ поседују темељне предуслове. „Јавна библиотека, као локална капија знања, пружа основне услове за учење то-

ком читавог живота, самостално доношење одлука, и културни напредак појединаца и друштвених група.”¹

У смислу напретка свакако је значајна и подршка јавних библиотека локалним ствараоцима у презентацији њихових књижевних и научних радова. Све знање концентрисано на полицама са књигама, а у данашње време и у електронском облику, библиотеке нуде својим корисницима не заустављајући се само на томе, већ прекрајајући своју основну делатност увођењем нових услуга као што је издаваштво.

Последњих двадесетак година све већи број јавних библиотека интензивно развија издавачку делатност. Главни финансијер, оснивач, у издавачкој делатности једне јавне, друштвене установе која је под његовом ингеренцијом види добар маркетинг, а библиотека могућност за лидерство у културном животу средине. Издавачка делатност је једна од активности која библиотекама пружа изузетну могућност афирмације у широј друштвеној заједници, али и могућност стицања значајних прихода за развијање примарне делатности, што умногоме помаже рад библиотеке. У таквим околностима оне себи могу да дозволе и објављивање некомерцијалних издања будући да се примарно финансирају из буџета. На тај начин постају и чувари одређених жанрова, али првенствено чувари завичајне књижевности, етнологије, науке... Посебну улогу имају у мултикултуралним срединама имају управо библиотеке-издавачи које својим публикација на језицима мањина чувају културни идентитет и језик мањинских заједница.

На основу података из 2005. године од самосталних 149 библиотека 93 су имале регистровану издавачку делатност.² Имајући у виду тенденцију пораста поменуте услуге, данас сигурно већи број библиотека развија ову делатност. Оне објављују дела која афирмишу завичај и његове културне вредности, као и стваралаштво значајних личности из културне историје средине што је од непроцењивог значаја не само за локалну, већ и за националну културу. „У срединама у којима је библиотека једина установа културе од општег друштвеног значаја она мора да „светли”. Зато њена издавачка делатност може да се развија и шире како би испунила празнине

¹ IFLA/UNESCO Манифест за јавне библиотеке, <http://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-sr.pdf> (преузето 12. 3. 2017).

² Dubravka Simović, *Analiza izdavačke delatnosti narodnih biblioteka u Srbiji 2001-2005 godine* https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1896 (преузето 10. 2. 2017).

у многим областима и пружила могућност свим ствараоцима да искажу своја знања и достигнућа.”³

Имајући у виду значај издавачке делатности за локалну културу, овај рад има за циљ да презентује и анализира издавачку делатност библиотека Пиротског округа. У том циљу урађена је и жанровска анализа досадашње издавачке продукције сваке библиотеке – Народне библиотеке Пирот, Народне библиотеке „Вук Караџић” Бела Паланка, Народне библиотеке Бабушница и Народне библиотеке „Детко Петров” Димитровград.

Пиротски округ се у културолошком смислу одликује специфичним говором који се може схватити као богатство које ваља пропагирати и радити на његовом очувању. Библиотеке, као једни од чувара културног идентитета средине, кроз своје активности успешно врше ту мисију, а најинтензивнију и најочигледнију улогу у том смислу остварују кроз издавачку делатност. На основу података из COBISS-а, библиотеке Пиротског округа могу се похвалити значајном издавачком продукцијом⁴ од 188 монографских публикација и две серијске публикације, од којих се многе баве управо локалним говорима, културом и традицијом. По броју издатих публикација предњачи Народна библиотека Пирот са 85 монографских публикација. Следе Народна библиотека „Детко Петров” у Димитровграду са 67, Народна библиотека Бабушница са 23 и Народна библиотека „Вук Караџић” Бела Паланка са 13. Библиотеке у Пироту и Белој Паланци издају и часописе „Пиротски зборник” и „Белопаланачки зборник”.

Издавачка делатност Народне библиотеке Пирот

У тексту „Публиковање завичајне грађе”⁵ Момчило Антић, дугогодишњи уредник издавачке делатности Народне библиотеке Пирот, даје историјски осврт на издаваштво у Пироту и образлаже антрополошки и језички миље развоја књижевног и научног стваралаштва Пироћанаца. Теме којима се ствараоци из Пирота баве су специфичне због његове географске и језичке условљености у односу на друге делове Србије, а што се рефлектује и у књижевном стваралаштву. Према непотпуним истражи-

---

³ Исто.

⁴ Закључно са јануаром 2017. године.

⁵ Момчило Антић, „Публиковање завичајне грађе”, у *Народна библиотека Пирот: ирилози за монографију* (Пирот: Народна библиотека Пирот, 2012), 84.

вањима прва публикација штампана у Пироту била је књига професора и директора Пиротске гимназије Мите Живковића.⁶ Реч је о публикацији мањег обима из 1898. године под називом „Момчило Обилић, јунак од Пирота, погинуо 15. новембра 1885. године на Ђелташу”. Мита Живковић је оставио значајан траг у пиротској културној историји својим „Албумом пиротског ћилима”⁷ штампаним 1900. године у Тешену у Аустрији.

Крајем XIX века у београдским листовима и часописима објављиване су бројне народне умотворине пиротског краја. Реч је о материјалу бележеном „најчешће од стране професора и учитеља, који су по потреби службе, долазили у Пирот или су, пак, свраћали у град да би забележили понешто из народног живота какав је случај са књижевником Миланом Ђ. Милићевићем, чији записи датирају из 1878. године. Као сакупљачи из тог времена појављују се и гимназијски професор Никола Јакшевац (1897), музиколози Лудвиг Куба (1895) и Владимир Р. Ђорђевић (1895), гимназијски професор Тихомир Р. Ђорђевић (1896) и песникиња Јела П. Спасић (1896), супруга професора Пауна П. Спасића”.⁸

Почетком двадесетог века у Пироту излази неколико часописа који су били кратког века и углавном политички обојени.⁹ Из тог периода најзначајнија публикација која се бави обичајима везаним за Пирот и околину је књига „Из Лужнице и Нишаве”¹⁰ учитеља Владимира Николића.

Период који следи карактеристичан је за Пирот по томе што се између два светска рата појављују први завичајни књижевни ствараоци међу којима се посебно истиче Димитрије Ранчић.¹¹

Живот у СФР Југославији доноси промене на пољу културе. Значајан број Пироћанаца своја научна и књижевно-уметничка дела објављује у великим издавачким кућама, јер у самом граду не постоји издавач. Установе културе, Музеј Понишавља, Историјски архив и Библиотека, преузимају

⁶ Живковић је био родом из Старог Бечеја, а у Пироту је боравио у периоду од 1898. до 1904. године.

⁷ Помоћ у издавању овог албума пружила је Драга Машин.

⁸ Момчило Антић, „Публиковање завичајне грађе”, у *Народна библиотека Пирот: ирилози за монографију* (Пирот: Народна библиотека Пирот, 2012), 85.

⁹ Радикалски лист „Покрет” је једини лист који је излазио дуже време – два пута недељно у периоду од 1906. до 1910. године.

¹⁰ Књига је изашла у издању Српске краљевске академије 1910. године

¹¹ Момчило Антић, „Публиковање завичајне грађе”, у *Народна библиотека Пирот: ирилози за монографију* (Пирот: Народна библиотека Пирот, 2012), 86.

на себе задатак да објављују научноистраживачка и књижевна дела Пироћанаца и особа рођених у Пироту. Тако од седамдесетих година прошлог века пиротска издавачка сцена¹² добија неколико значајних издавача резервисаних првенствено за завичајне ауторе.

Завидном издавачком делатношћу данас у Пироту могу да се похвале и Музеј Понишавља и Историјски архив Пирот.¹³ Прва штампана публикација у издању Музеја изашла је 1969. године („Из мог завичаја” Ђуре Ранчића).¹⁴ Музеј наставља са штампањем бројних издања локалних аутора и са променљивом динамиком до данас је издао преко седамдесет наслова у облику монографија, хроника села, студија и каталога. „Заступљене су теме из области историје, историје уметности, историје спорта, књижевног стваралаштва, археологије, етнологије, дијалектологије, политичке социологије, географије, као и демографије и других области друштвеног живота.”¹⁵ Све те публикације су од великог значаја за проучавање начина живота и културно-историјске прошлости југоисточне Србије. Музеј је покренуо четири посебне библиотеке: *Знамениити људи и дела*, *Хронике села*, *Културна баштина* и *Наши корени*. Истовремено, путем каталога музејских изложби бележена је континуирана изложбена активност. Поред поменутих видова издавачке делатности штампане су и разгледнице, проспекти, плакати и позивнице за изложбе Музеја.

Библиотека у Пироту прву књигу је штампала 1990. године. На основу података из COBISS-а, за 27 година Народна библиотека Пирот публиковала је 85 наслова.

0	Наука и знање уопште. Организација. Рачунарство. Информације. Документација. Библиотекарство. Институције. Публикације	2
1	Филозофија. Психологија	–
2	Религија. Теологија	–

¹² Рi press је своју издавачку делатност започео 1998. године објављивањем књига завичајних аутора, подржавајући тиме младе и неафирмисане ствараоце из унутрашњости и дајући допринос очувању специфичности локалног стваралаштва и дијалекта.

¹³ Издавачка делатност Историјског архива у Пироту интензивирана је после 2010. године и чини је 13 објављених публикација.

¹⁴ Публикације, <http://www.muzejpirot.com/Publikacije.html> (преузето 17. 2. 2017)

¹⁵ Исто.

3	Друштвене науке (социологија, политика, привреда, право, војна наука...)	6
5	Математика и природне науке (астрономија, физика, хемија, биологија...)	–
6	Примењене науке. Медицина. Техника	1
7	Уметност. Рекреација. Забава. Спорт	5
8	Језик. Лингвистика. Књижевност	55 (језик 1 + збирке поезије 18 + збирке прича 14 + романи 7 + дечја књижевност 3 + остали књижевни облици 12)
9	Географија. Биографије. Историја	16

У издавачкој продукцији ове библиотеке доминира белетристика са занимљивим и квалитетним поетским и прозним делима, али и публикације из области историје које се баве прошлoшћу Пирота и околине.

Издавачка делатност Народне библиотеке Бабушница

Као самостална установа културе Народна библиотека Бабушница постоји од 1998. године, када се издвојила из састава локалног Дома културе. Издавачка делатност чини сегмент делатности Библиотеке чији је превасходни циљ помоћ у подстицању и афирмацији стваралаштва локалних аутора. У већини досадашњих издавачких пројеката Библиотека је учествовала у припреми публикација за издавање, финансирању (као посредник између аутора и оснивача), док је у неколико наврата новчано помогала и била суиздавач публикација чији су аутори пореклом из Бабушнице, а чија се тематика тиче Лужнице, односно бабушничке општине. Својим значајем се издвајају монографије појединих села: Ресник, Радошевац, Брестов дол, Вава, Стол, Јасенов дел, Звоначка бања. Од локалних стваралаца чија је дела Библиотека издала или подржала као суиздавач, посебно се истичу већ афирмисани аутори Драгослав Манић Форски и Вера Цветановић, али и читав низ других: Горан Ранчић, Миодраг М. Лазић, Бошко Раденковић Горштак, Јелица Богојевић, Саша Аранђеловић, Велимир Веља Ђорђевић... Народна библиотека Бабушница је публиковала

и песничке првенце Теодоре Цветановић, Јелене Ђурђевић, Јелене Бозиловић и Анђеле Цветковић.

У последње време Библиотека је суочена са великим бројем захтева за помоћ у издавању нових дела међу којима има и оних мале уметничке и сваке друге вредности. Зато је установа заузела став да убудуће у својој издавачкој агенди има само дела од капиталног културног, документарно-историјског или уметничког значаја за средину, о чему одлучује новоформирано издавачки колегијум са мериторним рецензијама.

Издавачку продукцију Народне библиотеке Бабушница на основу података из COBISS-а чине 23 публикације.

0	Наука и знање уопште. Организација. Рачунарство. Информације. Документација. Библиотекарство. Институције. Публикације	–
1	Филозофија. Психологија	–
2	Религија. Теологија	–
3	Друштвене науке (социологија, политика, привреда, право, војна наука...)	–
5	Математика и природне науке (астрономија, физика, хемија, биологија...)	–
6	Примењене науке. Медицина. Техника	–
7	Уметност. Рекреација. Забава. Спорт	–
8	Језик. Лингвистика. Књижевност	11 (збирке поезије 9 + роман 1 + кратка проза 1)
9	Географија. Биографије. Историја	12

Издавачка делатност Народне библиотеке „Вук Караџић” Бела Паланка

Народна библиотека у Белој Паланци основана је 1948. године. Вршећи библиотечку делатност у оквиру белопаланачког Центра за културу, Библиотека прву књигу штампа 1995. године („Дечје песме” Томислава Младеновића). По свом осамостаљивању 1996. године као Народна библиотека „Вук Караџић” већу пажњу посвећује издавачкој делатности и посебан

акцент ставља на помоћ младим ствараоцима приликом издавања првих самосталних књига. Најзначајнији издавачки подухват, „Белопаланачки зборник”, Библиотека покреће 2005. године.

Издавачку продукцију Народне библиотеке „Вук Караџић” у Белој Паланци на основу података из COBISS-а чини 13 публикација.

0	Наука и знање уопште. Организација. Рачунарство. Информације. Документација. Библиотекарство. Институције. Публикације	–
1	Филозофија. Психологија	–
2	Религија. Теологија	–
3	Друштвене науке (социологија, политика, привреда, право, војна наука...)	–
5	Математика и природне науке (астрономија, физика, хемија, биологија...)	–
6	Примењене науке. Медицина. Техника	–
7	Уметност. Рекреација. Забава. Спорт	–
8	Језик. Лингвистика. Књижевност	7 (збирке поезије 3 + роман 1 + збирке прича 2 + други књижевни облици 1)
9	Географија. Биографије. Историја	6

Издавачка делатност Народне библиотеке „Детко Петров” у Димитровграду

Народна библиотека „Детко Петров” у Димитровграду једини је издавач у овој средини, а престанком издавачке делатности Новинско-издавачке установе „Братство” из Ниша и једини издавач монографских публикација на бугарском језику у Србији.

Уметност, стваралаштво и култура у Цариброду (Димитровграду), малој варошици на граници Србије и Бугарске, која је за кратко време у другој половини XIX века доживела успон у привредном, економском и у културном смислу, заживела је веома рано. Позоришта, које је настало

осамдесетих година XIX века с циљем да се од средстава скупљених од представа купе књиге за библиотеку, било је зачетник читалишта званично основаног 1898. године. Неки подаци говоре да је читалиште у тадашњем Цариброду постојало и раније, што свакако иде на руку развијене свести тадашње локалне интелигенције која је и под турским ропством излаз налазила у писаној речи. То се манифестовало и раном појавом штампе, непосредно по ослобођењу ових крајева од Турака. Тако је царибродска интелигенција покренула неколико занимљивих периодичних издања која су сведоци историјског, политичког, образовног и културног развоја града. До Првог светског рата и непосредно после њега у Цариброду су, у различитим периодима, са различитим временом излажења, публикована четири периодична издања: часопис „Домашен учитељ” (1889), недељник „Цариброд” (1901-1902), недељник „Нишава” (1909-1915) и часопис „Клопотар” (1919). Сва ова периодична издања, а посебно занимљиви информативни чланци које можемо пронаћи на страницама „Нишаве”, говоре о израженом нивоу културног и образовног развоја Цариброта крајем XIX и почетком XX века.

Године 1909. у штампарији „Минов и Хаџиев” штампана је књига „Стихови и проза” аутора Христа Гоцева.¹⁶ То је прва штампана књига у Цариброду и с правом се сматра почетком издавачке делатности коју ће девет деценија касније наставити Библиотека.

Велики значај за културни живот у граду имала је управо поменута штампарија¹⁷ у којој је, поред књиге „Стихови и проза”, штампан и недељник „Нишава” у коме се веома лепо описује живот у Цариброду на почетку XX века.

¹⁶ Књига је малог формата 15x10 cm и има 27 страна.

¹⁷ Штампарију је Георги Минов донео из Америке негде између 1909. и 1910. године. Он је био власник штампарије, а издавач и главни уредник издања био је извесни Михаил Хаџиев, родом из села Филиповци код Трна. Хаџиев није имао велико образовање, али је захваљујући вештини и културном нивоу оправдао свој квалитетан рад. У штампарији су радила два штампара – Кирил, брат Михаила Хаџиева, и извесни Борис Киров. Поред тога што се бавио штампарством Георги Минов отвара и књижару у којој, осим књига и канцеларијског материјала, продаје и школски прибор и слике. После Првог светског рата о судбини ових штампарских радника се мало зна, осим да се Кирил Хаџиев преселио у град Лом. Интересантно је истаћи да Михаил Хаџиев 1914. године напушта штампарски посао и издавачку делатност и постаје начелник Округа Цариброд. Штампарија је око 1917. године продата негде у Бугарској. („Старата печатница в Димитровград”, *Братство* год. 11, бр. 387 (1969): 7)

У периоду између два светска рата, осим листа „Глас нашег истока” или „Наш исток”,¹⁸ који је преко уредништва и администрације везан за Цариброд, ништа значајније се није дешавало на пољу издаваштва и стваралаштва.

Период после Другог светског рата био је резервисан за лист „Глас Бугара” (касније „Братство”) и развој издавачке делатности на бугарском језику у оквиру Новинско-издавачке установе „Братство”, али је седиште тих гласила већим делом њихове историје било у Нишу. Ствараоци из Димитровграда једино су на страницама часописа за културу, литературу и уметност „Мост” и на страницама дечјег часописа „Другарче” имали прилику да објављују своја дела на матерњем бугарском језику. Аутори који су писали на српском трудили су се да своје стваралаштво презентују у књижевној периодици у већим градовима Србије, док су амбициознији своја самостална књижевна дела штампали код издавача у центрима као што су Ниш и Београд. Јавила се потреба да они који стварају могу у свом граду да пронађу издавача којем ће понудити рукопис, а који ће квалитетно и стручно одрадити свој посао.

Жеља за књигом и стваралаштвом завичајних аутора и представљањем њиховог аутентичног стваралачког печата, породила је иницијативу о покретању издавачке делатности у Библиотеци. После издвајања Библиотеке из Центра за културу 1996. године било је логично да управо она развије ту делатност. Већ на почетку самосталног рада увидело се да град има потребу за издавачем, те да постоји доста заинтересованих Димитровграђана који своје књижевно-уметничке и научне радове нуде Библиотеци на оцену ради штампања. Из тог односа библиотека-аутор развила се и сама издавачка делатност.¹⁹

Библиотека „Детко Петров” веома интензивно ради и на промоцији и побољшању стваралаштва припадника мањине. Она је једини издавач у Димитровграду и полако преузима улогу водећег издавача припадника бугарске мањине у Србији. Развијајући своју издавачку делатност од 1996. године, од укупно 67 наслова 21 је на бугарском језику, с тим што је више публикација двојезично, а једна је на локалном говору – шопском. Издаваштво је, дакле, други вид услуге коју Библиотека пружа својим корисни-

¹⁸ Лист је излазио у периоду од 1932. до 1934. године.

¹⁹ Елизабета Георгиев, *Издавачка делатност Народне библиотеке „Детко Петров” Димитровград: (1996-2016): аноширана библиографија = Издаштелска дейност на Народната библиотека „Детко Петров” Димитровград: (1996-2016): аноширана библиография* (Димитровград: Народната библиотека „Детко Петров”, 2016), 19.

цима, а која се показала изузетно важном у популаризацији бугарског језика и културе како у локалним, тако и у ширим оквиринама.

Крајем 1996. године излази прва књига у издању Народне библиотеке Димитровград. Реч је о књизи дечјих радова ученика Основне школе „Моша Пијаде” „Како ли је то песник бити”. Показало се да су и у овом случају деца, као најбројнији чланови Библиотеке, „кривци” за покретање још једне делатности ове установе. Она ће у каснијем периоду донети Библиотеци доста тога лепог и оригиналног, пре свега кроз активности Песничке радионице.

Од 1996. до 2017. године Библиотека је издала 67 наслова различитог штива – поетске и прозне збирке, хронике села, монографије, уџбеничку литературу, збирке дечјих радова.²⁰ Аутори тих књига су људи из Димитровграда или они пореклом из града, али који живе у другим срединама. Ова услуга показала се веома добром и за Библиотеку и за ширу заједницу. Локални аутори су добили могућност да оно што стварају презентују кроз добро оформљене и лепо урађене књиге. Значај издавачке делатности као једне од услуга Библиотеке још је већи ако се има у виду да се књиге штампају и на српском и на бугарском језику. Тиме се задовољавају потребе локалних аутора који стварају на језику мањине, односно матерњем језику.

Издавачку продукцију Народне библиотеке „Детко Петров” на основу података из COBISS-а чине 67 публикација.

0	Наука и знање уопште. Организација. Рачунарство. Информације. Документација. Библиотекарство. Институције. Публикације	7
1	Филозофија. Психологија	–
2	Религија. Теологија	–

²⁰ Реч је о збиркама литерарних и ликовних радова чланова Песничке радионице. Рад на тим издањима је дуготрајан и заснован на активностима радионица креативног писања. Прозни и поетски радови који се налазе у збиркама, писани и на српском и на бугарском језику, у великом броју су награђивани на конкурсима дечјег стваралаштва како у Србији, тако и у земљама региона. За двадесет година постојања издавачке делатности Библиотеке издато је седамнаест збирки – две збирке ученика гимназије, седам ученика основне школе, две самосталне збирке песама двеју најактивнијих чланица Песничке радионице и шест заједничких. Неке од њих издате су као резултат пројеката које је Библиотека реализовала са невладиним организацијама или Министарством културе Републике Србије.

3	Друштвене науке (социологија, политика, привреда, право, војна наука...)	4 (2 буг.)
5	Математика и природне науке (астрономија, физика, хемија, биологија...)	2 (1 буг.)
6	Примењене науке. Медицина. Техника	3 (1 буг.)
7	Уметност. Рекреација. Забава. Спорт	3 (2 буг.)
8	Језик. Лингвистика. Књижевност	36 ((збирке поезије 11 (3 дечје, 1 буг.) + романи 2 + кратка проза 4 (2 буг.) + књижевна критика 1 + збирке дечјих радова 18 (1 буг.))
9	Географија. Биографије. Историја	12 (8 буг.)

Периодична издања библиотека у Пиротском округу

Серијска публикација са најдужом традицијом коју издаје нека од библиотека у Пиротском округу је *Пиротски зборник*. Први број овог значајног научног часописа изашао је 1968. године под уређивачком палицом главног и одговорног уредника проф. др Петра Козића. У *Зборнику* се објављују научни радови, осврти, анализе и истраживања значајни за Пирот и околину. Аутори радова су академици, универзитетски професори, доктори наука, али и истраживачи различитих професија.

„Основна идеја *Зборника* је да се читаоцима приближе многа историјска сведочанства, да се расветле значајни документи који се односе на завичај, да се шире презентује пиротски говор, да се хронолошки забележе, оцене и афирмишу културна дешавања у граду (од књижевних вечери, преко ликовних и музичких манифестација, до објављених књига). Годишњак радова о Пироту и Пироћанцима, објављује текстове из историје, географије, етнологије, лингвистике, књижевности, народног стваралаштва. Радови у *Зборнику* проучавају и привредне одлике, просветне прилике, политички живот, а све више и друге садржаје из савременог живота. Садржински, публикација нема хомогену тематску структуру. Рубрике су се мењале у зависности од броја и квалитета достављених радова и

концепција главних и одговорних уредника. Најзаступљеније рубрике су: *Историја, Оіледи и истираживања, Културна хроника, Прикази књија, Образовање, Грађа*. Временом, садржаји су се обогаћивали и другим темама, па има све више радова из географије, етнологије, археологије, социологије, уметности, прилога о обичајима и традицији, дијалектологије.²¹

Последњи, 41. број *Пиротској зборника*, изашао је крајем 2016. године.

Народна библиотека „Вук Караџић” из Беле Паланке, у сарадњи са локалном самоуправом, од 2005. године издаје *Белойаланачки зборник*, годишњак радова са прилозима из историје, етнологије, географије и књижевности, који представља својеврсну енциклопедију живота у Белој Паланци и околини. У уводном тексту *Зборника*, главни и одговорни уредник др Љубисав Ђирић између осталог истиче: „Основни мотиви покретања *Зборника* јесу дуг и одговорност према богатој историји прошлости Беле Паланке, с једне стране и окренутост ка будућности, која по природи ствари треба да буде лепша и срећнија, са друге стране. А заправо, оба та мотива произилазе из љубави према свом завичају.”²² Библиотека настоји да овом публикацијом окупи што шири круг сарадника, не само Белопаланчана по пореклу, него и све научне и културне делатнике који су у стваралачком сродству са овим крајем. За локалну средину то је најбитнија публикација коју припрема врхунска група аутора свих струка из области лингвистике, дијалектологије, географије, инжењери, социолози и други. Текстови у *Зборнику* показују Белу Паланку кроз векове, али представљају и њену будућност очима историје, привреде, науке...

Закључак

„Тамо где све постаје тржиште и где се успех мери не бројем читалаца, већ количином продатих комада папира замрљаних штампарском бојом и овде где баш свако може да објави баш свашта а да се не постиди, издаваштво у библиотекама остаје последња брана паметне, чисте, лепе писане речи. Да ли би се држава, која нема свој национални културни програм, икада сетила Стевана Сремца, Тодора Манојловића и многих других, да

²¹ Марија Шаровић и Драгана Благојевић, „Пиротски зборник, део завичајне колекције народне библиотеке Пирот”, у *Библионет: Колекције периодике у српским библиотекама: зборник радова Дани мајичних библиотека Србије* (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Ужице: Народна библиотека Ужице, 2015), 274.

²² Љубисав Ђирић, „Реч на почетку”, *Белойаланачки зборник* год. 1, бр. 1 (2005): 5.

нису постојале библиотеке као чувари ватре лепе књижевности? Не само као чувари књига, већ и као чувари духа оних средина чији је једини грех што су мало даље од микроскопских даљина до којих досеже интересовање престонице.”²³

Ове речи Саша Стојановић, књижевника и уредника из Лесковца, осликавају значај издавачке делатности библиотека, посебно оних у малим срединама које су прави чувари историје и духа тих места. Библиотеке Пиротског округа карактерише дугогодишње континуирано издаваштво на српском, локалном говору, и бугарском. Мултикултуралност и интеркултуралност као одлика средина манифестују се и на издавачку продукцију, првенствено библиотеке у Димитровграду, али и осталих библиотека које објављивањем књига и прилога у часописима на бугарском и локалном говору презентују посебност средине. Осим специфичности издања све четири библиотеке, карактеристична је и завидна издавачка продукција коју закључно са јануаром 2017. године чини 188 монографских публикација и два наслова часописа. Оно што се са сигурношћу може рећи јесте да су издавачке делатности Народне библиотеке Пирот, Народне библиотеке Бабушница, Народне библиотеке „Вук Караџић” Бела Паланка и Народне библиотеке „Детко Петров” Димитровград подстицај и сигурност за све локалне књижевне ствараоце и истраживаче за њихов даљи рад и стваралаштво.

---

²³ Драгана Собовљев, „Издавачка делатност и финансирање библиотеке”, *Панчевачко читалишће* год 8, 14 (2009): 19.

Литература:

1. Antić, Momčilo. Publikovanje zavičajne građe. *Narodna biblioteka Pirot: prilozi za monografiju*. Pirot: Narodna biblioteka Pirot, 2012. (na ćirilici)
2. Georgiev, Elizabeta. *Izdavačka delatnost Narodne biblioteke „Detko Petrov” Dimitrovgrad: (1996-2016): anotirana bibliografija = Izdatelska deñnost na Narodnata biblioteka „Detko Petrov” Dimitrovgrad: (1996-2016): anotirana bibliografija*. Dimitrovgrad: Narodnata biblioteka „Detko Petrov”, 2016. (na ćirilici)
3. IFLA/UNESCO Manifest za javne biblioteke. <http://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-sr.pdf> (preuzeto 12. 3. 2017) (na ćirilici)
4. *Publikacije*. <http://www.muzejpirot.com/Publikacije.html> (preuzeto 17. 2. 2017) (na ćirilici)
5. Simović, Dubravka. *Analiza izdavačke delatnosti narodnih biblioteka u Srbiji 2001-2005 godine* https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1896 (preuzeto 10. 2. 2017)
6. Sobovljev, Dragana. „Izdavačka delatnost i finansiranje biblioteke”. *Pančevačko čitalište* 14 (2009): 13-22 (na ćirilici)
7. Ćirić, Ljubisav. „Reč na početku”. Belopalanački zbornik, 1 (2005): 5-6 (na ćirilici)
8. Šarović, Marija, Blagojević, Dragana. „Pirotski zbornik, deo zavičajne kolekcije narodne biblioteke Pirot”, u: *Kolekcije periodike u srpskim bibliotekama: zbornik radova Dani matičnih biblioteka Srbije 2015* *Biblionet* (Beograd: Zajednica matičnih biblioteka Srbije; Užice: Narodna biblioteka „Užice”, 2015): 268-274 (na ćirilici)

Elizabeta Georgiev

Public Library "Detko Petrov", Dimitrovgrad

betageorgiev@yahoo.com

PUBLISHING ACTIVITIES OF LIBRARIES FROM THE REGION OF PIROT

Abstract: Although not obliged by law, public libraries in Serbia have been paying increasing attention to publishing in recent years. There is hardly any public library that has not registered publishing activities, primarily designed for local authors. In order to promote the homeland and its cultural values, libraries develop publishing activities, thus allowing local authors to emerge from anonymity and present their works and research, and in this way to build and develop the culture of the area. All libraries in the region of Pirot have publishing activities. The largest number of monographs has been published in the Pirot Public Library and in the Public Library „Detko Petrov” in Dimitrovgrad, which apart from the books in Serbian language also publishes books in Bulgarian language, as a minority language. The Pirot Public Library and the Public Library „Vuk Karadžić” from Bela Palanka publish two important periodicals, the yearbooks *Pirotski zbornik* and *Belopalanački zbornik*.

Keywords: publishing activity, Pirot Public Library, Public Library in Babušnica, Public Library „Vuk Karadžić” in Bela Palanka, Public Library „Detko Petrov” in Dimitrovgrad

Примљено: 19. априла 2017.

Прихваћено: 15. маја 2017.